

Володимир Сергійчук,
доктор історичних наук, професор
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Дякую! Я повинен сказати, що до захисників України у Донбас першим надійшов «Кобзар», наклад якого виготовив Інститут літератури. Я вже продовжив це, ми зробили таку книжечку про Симона Петлюру як творця армії і держави (в такому ж зручному для користування форматі, «військовому»). Це для того, щоб було доступно для кожного вояка і для всіх тих, хто в тих бойових чи польових умовах може ознайомитися з літературою, яка надійде з Києва. Тут говорили про те, що агресія мовна і, взагалі, цей наступ на Донбас почався в дев'яностих роках. Я хочу висловити свою думку, що все це готувалося набагато раніше. Ось в цій книжечці моїй, яка стосується Голодомору, є конкретні архівні дані, як у Донбас в роки перших п'ятирічок свідомо завозилося населення з Росії, з Білорусії, з інших регіонів, незважаючи на те, що були свої українські спеціалісти. Ще страшнішим було те, що в роки Голодомору, коли голодні українські люди кидали села і йшли на шахти (бо там давали пайок хліба), їх там не брали. Візьміть статистику, яка лежить в наших архівах, і яка свідчить, що з України візьмуть за десять днів на роботу у шахти, скажімо, сто чоловік, з Білорусі — сто двадцять, а з Росії — чотириста. Тобто свідомо брали неукраїнців, німців для того, щоб завести і кількісно збільшити іншомовний елемент, для якого створювали належні

освітні, гуманітарні і економічні умови. Це їх, приїжджих, будуть, передусім, забезпечувати пайками. Другий аспект, чому Донбас такий нестабільний. Врахуйте, що надто багато під час Голодомору в нас вимерло сіл на Донбасі: де степ, де немає, як на Поліссі, ні лісів, ні річок, щоб здобути їжу якусь. Таким чином вимерли цілі села. Позавозили людей для заселення спустошених сіл, ви думаєте, звідки, з Чернігівської області чи з Житомирської? Ні. Із Гомельської, Івановської областей, Горьковського краю. Тобто позавозили населення з російської глибинки, якому не тільки було передбачено одразу по приїзду постійні пайки, але й російськомовну пресу. Я знайшов цікаву телеграму в архіві, яка рекомендувала росіянам, які переїжджають ешелонами в Україну (згідно постанови Політбюро), на вузлових станціях давати газети російською мовою; а ще — щоб були ліхтарі, щоб вони могли читати відповідну літературу на шляху до українських вимерлих сіл. Тобто те, що сьогодні коїться в Донбасі, готувалося далеко не сьогодні, готувалося ще з початку більшовицької влади в Україні. Я думаю, що тоді настрахало найбільше Москву? Настрахало те, що під час національної революції відбувся вибух національної енергії, відбулося національне відродження. І налякало тоді не так те, що українське село відродилось, що, так би мовити, забезпечувало національне відродження цілої України; налякало Сталіна і його поплічників те, що почало українізовуватись робітництво. Коли в газеті «Вісті», яка виходила в Харкові, з'являється матеріал під заголовком «Український Ростов», чи «Український клуб у Москві», то це, я думаю, дуже насторожило московську владу. Саме українізація робітництва була, мабуть, остання крапля, яка змусила Москву поспішити з остаточним вирішенням українського питання. Я хотів додати, що це українське питання вирішувалося в Москві в часи Хмельниччини. Я у книзі теж навів конкретні факти, які цього стосуються.

Ще одне питання. Ми хочемо, щоб ця книжечка потрапила і в школи на території, які

вільні від окупації, і до вояків нашої армії. Ми книгу про Петлюру передали вже через волонтерів (тисячу примірників). І цю книжку передамо. Я думаю зв'язатися з головою військово-цивільної адміністрації Павлом Жебрівським (це мій земляк) і попрошу, щоб він допоміг поширити і передати їх в Луганську область, скрізь по Донеччині.

Хочу сказати, що важливість цієї книжки, на мій погляд, в тому, що, як ви знаєте, сьомого листопада у Вашингтоні відкривають меморіал Голодомору. От під цю дату зараз за кордоном, в американській соціальній мережі, з'явився лист за підписом п'яти керівників українських інституцій: Українського Гарвардського інституту, Канадського інституту українських студій, Товариства імені Шевченка, Грабовича підпис, Української вільної академії наук. Тобто кілька інституцій українських Північної Америки звертаються до

голови оргкомітету по відкриттю пам'ятника Голодомору з проханням, щоб він зробив все для того, щоб під час відкриття пам'ятника не прозвучала ніде цифра людських втрат: від семи до десяти мільйонів. Підписанти рекомендують говорити скрізь, що втрати склали три і п'ять десятих мільйона, як заявив про це професор Кульчицький в Україні. Оце такий лист зараз поширюється, який підписали всі ті інституції, на створення яких збирала копійки колись українська діаспора. А мріяли ж українці, щоб ці інституції працювали для української справи, а не проти. Я думаю, що слід орієнтуватись у цьому питанні на ті матеріали, які опрацювала Міжнародна комісія юристів. До речі, проти цієї комісії виступали деякі нібито наші вітчизняні науковці; писали протести, мовляв — чого ви там переймаєтеся нашим голодом, ми самі розберемося. У 1988 році був цей лист, за підписом чотирьох українських діячів і науковців. І те, що сьогодні пробувають нас звести на манівці дискусії про число жертв, тобто — відвести увагу від трагедії, від розуміння, що це був свідомий геноцид, а хочуть нав'язати дискусію про три чи п'ять мільйонів — це спроба маніпулятивна. Мовляв, ви собі там розбирайтесь між собою, скільки мільйонів жертв, а таким чином відсунеться на другий план головне — факт, що це був

свідомий акт геноциду російської влади, який здавна здійснювався на теренах України проти українства. Чи не Росією і російськими агентами в Україні і світі інспірується й розкручується сьогоднішня згадана дискусія на Заході. Питання риторичне! Я хотів би ще сказати, що геноцид — це не дії окремих злочинців, геноцид — це свідомі дії влади, бо тільки влада може знищити націю або значну частину її; чи релігійну групу; чи расову групу. Якщо йдеться, скажімо, про Голодомор як геноцид, то ми маємо конкретні викривальні документи щодо тодішньої влади за підписом Сталіна, Кагановича, Молотова, Хатаєвича й інших вищих керівників. В них йдеться про запровадження заборон саме українському селянству і кубанцям їхати у пошуках хліба чи то в Росію, чи то в Білорусь, чи то в Закавказзя. Тобто, це документи офіційної влади. Є документи про заборону українізації: один щодо Північного Кавказу, а інший — про заборону українізації по всьому Радянському Союзу. Це офіційні документи, які говорять про те, що влада чинила злочин свідомо. Я вже не кажу про те, що влада замовчувала факт голоду, відмовлялася від допомоги Заходу для голодуючих і вилучала всі види продовольства в українських селян. Все це в комплексі і є геноцид.

Я думаю, та міжнародна комісія юристів, яку очолював шведський професор Сундберг, об'єктивно розібралася і сказала чітко, що Голодомор приніс Україні величезні втрати — від семи до десяти мільйонів людських життів. Вони взяли переписи, все врахували і вийшли на ці цифри. Я думаю, що нас хочуть сьогодні просто завести на манівці; тому в цій ситуації потрібно бути пильними й пам'ятати, що події на Донбасі готувалися давно. Дякую за увагу!

Ганна Скрипник: Дякую, пане Володимире! Ви звернули увагу присутніх на дуже важливі речі. Думаю, що все сказане треба взяти до уваги. Щодо заклику інформаційно завойовувати й реінтегрувати Схід (у тому числі і через поширення нашої наукової продукції), то ця пропозиція сьогодні дуже актуальна.

Колеги! Дозвольте надати слово відомому культурному й громадському діячу, який репрезентує сьогодні в цій аудиторії і громадськість, і українських мистців слова — Івану Драчу. Гадаю, що саме нині, коли ми переживаємо такі складні часи, прийшов час громадськості активніше заявити про свою позицію. Отже, до слова запрошую очільника Товариства «Україна-світ» Івана Федоровича Драча.